

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Статтю присвячено аналізу особливостей застосування ІКТ у професійній підготовці фахівців педагогічних спеціальностей. Інформаційно-комунікаційні технології у сучасних умовах розглядаються як важливіший компонент загальної освіти, що відіграє велику роль у розв'язанні пріоритетних завдань навчання та виховання.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, професійна підготовка, процес навчання, форми і методи навчання.

В умовах відбудови України, розвитку ринкових відносин, науково-технічного прогресу відбувається постійне оновлення знань із застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. Удосконалення професійної педагогічної підготовки майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей останнім часом привертає до себе все більшу увагу науковців, що пов'язано із підтримкою положень Болонської декларації і, відповідно, змінами в системі вищої освіти. Застосування ІКТ у процесі навчання у контексті реалізації нової освітньої парадигми, як показує досвід підготовки фахівців, дозволяє навчальним закладам більш ефективно забезпечити доступність навчальних матеріалів, сприяти розвитку інтелектуальних і творчих здібностей студентів, активізувати їх пізнавальну діяльність, чим удосконалює якість навчання та виховання майбутніх фахівців.

Проблемам упровадження й ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті присвячено чимало теоретичних та експериментальних праць, вітчизняних і зарубіжних педагогів, психологів, дидактів, методистів, фахівців з комп'ютерної техніки, практичних працівників. Окремі аспекти цієї проблеми розкрито в працях В.П.Безпалька, В.Ю.Бикова, М.Й.Варія, А.Ф.Верлани, Б.С.Гершунського, С.У.Гончаренка, Р.С.Гуревича, Ю.О.Дорошенка, О.П.Євсюкова, М.І.Жалдака, М.Ю.Кадемії, М.С.Ковалю, М.М.Козяра, А.Д.Кузика, В.М.Кухаренка, Ю.Д.Маргуліса, Ю.І.Машбиця, Л.І.Мельнікова, П.І.Образцова, Л.Є.Петухової, Є.М.Полат, І.В.Роберт, І.В.Рубан, С.О.Сисоєвої, О.В.Співаковського, П.В.Стефаненка, Н.Ф.Тализіної, О.К.Тихомирова, С.Н.Трапезникова, А.В.Шматко, Г.В.Щербак та ін.

Проблема професійної підготовки фахівців засобами ІКТ має ґрунтовну теоретичну основу, завдяки сучасним дослідженням визначено сутність поняття, описані організаційні та педагогічні умови формування професійних компетентностей, їх рівні та структурні компоненти. Водночас необхідно наголосити, що проблема особливостей застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки фахівців педагогічних спеціальностей висвітлена ще не достатньо широко.

Метою статті є розкриття особливостей застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки фахівців педагогічних спеціальностей.

Професійна підготовка, яка ведеться протягом усього процесу навчання у вищому навчальному закладі, будується на основі цілей, змісту, прийомів, форм, методів, засобів навчання у вищій школі. Специфіка процесу підготовки і, безумовно, особливості впровадження ІКТ суттєво впливають на умови формування майбутніх фахівців та на зміст освіти. В останній час актуальною є розробка методології створення, удосконалення і використання засобів ІКТ у вищих навчальних закладах [1].

Як засвідчують результати нашого дослідження, застосування ІКТ у процесі професійної підготовки фахівців педагогічних спеціальностей, насамперед, вимагає постійного динамічного оновлення змісту, організаційних форм і методів процесу навчання,

розвиток яких зумовлюється можливостями ІКТ. Головним завданням викладачів вищої школи при цьому стає розробка нових методик викладання, підготовка методичних матеріалів на новій основі в умовах підвищення компетентності викладачів з використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання. У питаннях інформатизації процесу навчання намітилася стійка тенденція переходу від використання в навчальному процесі навчальних програм з окремих розділів курсу до створення і практичного впровадження комплексів навчально-методичного та програмного забезпечення повного курсу дисциплін.

Розробка та впровадження комп'ютерних засобів навчання певним чином змінює структуру пізнавальної діяльності студентів, що впливає на зміст вищої педагогічної освіти, визначає оновлення форм, методів та принципів навчання, орієнтованих на використання їх самостійності. Вивчення усіх складових підготовки зумовлює формування професійних характеристик, вимагає формування умінь використання відповідних технологій майбутнього учителя. Звідси можна виокремити ще одну складову, в межах якої відбувається професійна підготовка до майбутньої діяльності студента, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Ідеться про розвиток активності студентів, оскільки сучасні інформаційно-комунікаційні технології навчання (педагогічні програмні засоби, інформаційно-пошукові системи) дозволяють йому бути більш ініціативним у навчанні, самостійно визначати час, терміни, темп та складність навчання.

Інформаційно-комунікаційні технології у сучасних умовах розглядаються як важливіший компонент загальної освіти, що відіграє велику роль у розв'язанні пріоритетних завдань навчання та виховання – у формуванні цілісного світогляду, навчальних, комунікативних та комунікаційних навичок, основних психічних якостей учнів. Широке застосування комп'ютерних технологій в освіті поступово, але досить впевнено, стає найважливішою деталлю навчально-виховного процесу.

Можливості сучасного уроку й системи освіти загалом значно розширюються завдяки використанню мультимедійних, інтерактивних технологій, Інтернету. Сьогодні перед педагогами стоїть важливе завдання - виховати та підготувати молодь, здатну активно включатися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформацією. Нині дитина опановує комп'ютер раніше, ніж навчається грамотно писати чи критично читати.

Саме використання ІКТ дає нам можливість змінити зміст освіти та сприяє :

- кращому сприйняттю й засвоєнню навчального матеріалу;
- зростанню інтересу до пізнання;
- індивідуалізацію навчання;
- розвитку творчих здібностей ;
- використанню різних аудіовізуальних засобів (музики, графіки, анімації) для збагачення змісту і посилення мотивації навчання;
- більш динамічній подачі матеріалу;
- формуванню в учнів адекватної самооцінки та створенню умов для самостійної роботи;
- самоосвіті й самовдосконаленню особистості;
- засвоєння і учнями, і учителями нових важливих знань, умінь, навичок.

Найпростішою й найпоширенішою сучасною програмою, яка допомагає вчителю урізноманітнити урок, є прикладна програма Power Point. Як засвідчує практика, використовувати комп'ютерні презентації можна на уроках будь-якого типу (урок вивчення нового матеріалу, урок закріплення знань, умінь, навичок; урок контролю знань, умінь, навичок; нестандартний урок; інтегрований урок; комбінований урок). Головне, щоб поданий матеріал відповідав принципам науковості, наочності, був поданий в обсязі, що відповідає дидактичній меті. Також доцільно застосовувати їх під час проведення тематичних перевірок. Між тим використання презентацій залежить від творчого потенціалу вчителя та програмного забезпечення, яким він користується [3].

Практикою доведено, що використовувати презентації доцільніше на уроці математики під час усного рахунку, математичних диктантів, роботі з геометричним матеріалом, тестуванні, логічних вправах і задачах тощо; на уроках української мови – під час зорових диктантів, роботі з деформованими текстами, словникових диктантів, вправ на увагу, при списуванні, складанні опису картин, зображень тощо; на уроках читання - під час різних видів словникової роботи, розгляді картин, зображень, портретів письменників, ребусів, кросвордів, тестуванні; на уроках "Я і Україна" - під час навчально-пізнавальних ігор, розгляді малюнків, фото, схем, ілюстрацій, ребусів, кросвордів, тестуванні тощо; на уроках образотворчого мистецтва та трудового навчання – під час розгляду картин, малюнків, схем, обговоренні технологічних карт тощо [5].

Але слід пам'ятати, що презентації – це лише інструмент (один із багатьох інших інструментів вчителя на уроці), а тому недоцільно презентацію робити важливішою за урок, штучно "підганяти" весь урок під презентацію.

Структура уроку при цьому не повинна принципово змінюватися. В уроці із презентацією, як і в будь-якому іншому, мають бути наявні всі основні етапи, змінюватися може лише їх тривалість. Презентації використовують на різних етапах уроку: актуалізації знань, перевірки домашнього завдання, ознайомлення з новим матеріалом, закріплення, узагальнення та систематизації знань. Досвідчені вчителі, які вже звикли до використання презентацій, впевнилися, що на таких уроках доцільно збільшити час на проведення етапу мотивації, адже завдяки презентації можна збільшити його пізнавальне навантаження. А, як відомо, правильно мотивовані учні легше й з більшою охотою здобувають знання, прагнуть до творчої діяльності [2].

Використання презентацій допомагає урізноманітнити й етап актуалізації знань, адже запитання можна ілюструвати графічними об'єктами, анімацією, звуковим супроводом, можна подати кілька слайдів із попередніх уроків, з кросвордами, ребусами тощо. На етапі пояснення нового матеріалу можна використовувати фото-, аудіо-, відеофрагменти, гіперпосилання для зміни послідовності показу, що дає вчителю змогу на свій розсуд змінювати хід бесіди, акцентувати увагу на найскладніших моментах уроку залежно від сприйняття матеріалу учнями і від ситуації на уроці. На слайдах доцільно подати лише основні думки, визначення, дати і назви подій, формули, графічні, фото-, аудіо-, відео фрагменти тощо. Виділити ті елементи, до яких слід привернути увагу учнів. Подати той самий матеріал у різних формах, на різних прикладах. Для етапу закріплення знань можна дати ілюстровані запитання, завдання для групового або індивідуального виконання, запропонувати учням самостійно прокоментувати вже показані слайди (які вчитель демонстрував на етапі пояснення нового матеріалу) [1].

Шляхом упровадження засобів ІКТ у навчальний процес, залежно від їх технічних можливостей, студент отримує доступ до різної більш широкій інформації, що стимулює його самостійну роботу. Як засвідчує педагогічна практика, правильна організація самостійної роботи сприяє активізації процесу навчання [1]. Більш того, самостійність в отриманні більшого обсягу знань на практичних заняттях з використанням апаратних та програмних засобів ІКТ інтенсифікує формування психологічної, теоретичної і практичної готовності студентів до самоосвіти, самовдосконалення. Зрозуміло, що здатність до самоосвіти є невід'ємною частиною якісної професійної підготовки фахівця.

Використання засобів ІКТ забезпечує активізацію навчання за рахунок залучення до навчального процесу кожного студента; організації самостійної роботи на занятті; підвищення наочності подання навчальної інформації. Цей процес досягається забезпеченням оперативного зворотнього зв'язку під час інтерактивного діалогу; реалізації проблемного навчання. У процесі підготовки майбутніх викладачів, зокрема вчителів початкової ланки освіти, з використанням ІКТ є ефективними такі форми занять як лекції, семінари, практичні заняття, самостійна робота (у тому числі, під керівництвом викладача), консультації, заліки, іспити, написання та захист курсових і дипломних робіт, які можна

розглядати як спосіб керування пізнавальною, виховною діяльністю студентів для розв'язання певних навчальних завдань [3].

Узагальнення практики традиційної системи навчання (відсутність постійного зворотного зв'язку між студентом і викладачем) змушують педагогів шукати нові організаційні форми і засоби навчання і виховання. Застосування комп'ютера в навчально-виховному процесі дає можливість тією чи іншою мірою розв'язати завдання пошуку нових організаційних форм навчання, які б сприяли досягненню оптимального освітнього і виховного ефекту. Водночас ефективність організаційних форм навчання і застосування можливостей засобів ІКТ багато в чому буде залежати від усвідомленого сприйняття матеріалу, його розуміння і здатності застосування одержаних знань, умінь і навичок їх закріплення під час різних навчальних дій [4].

Проведений аналіз педагогічної літератури, та результати нашого дослідження, дозволяють констатувати, що підвищення ефективності підготовки процесу формування професійної компетентності фахівця з використанням засобів ІКТ досягається за рахунок:

- застосування різних форм і методів організації навчальної і виховної діяльності;
- раціонального поєднання активної інтелектуальної і вольової діяльності студентів;
- оптимального поєднання провідної ролі викладача, який організовує і спрямовує навчальний і виховний процес в цілому, а також самостійну роботу студента з комп'ютером;
- поєднання групових та індивідуальних способів організації навчання і виховання з використанням засобів ІКТ залежно від можливостей студента;
- використання комп'ютера не лише як засобу керування навчальною діяльністю, а й для виконання функції керування навчанням і вихованням.

Одним з важливих факторів процесу підготовки фахівців педагогічних спеціальностей є розвиток навичок і вмінь самоосвіти студентів. Відомо, що найкращих результатів у професійній діяльності досягає той, хто вміє активно застосовувати свої знання і досвід на практиці. Якщо студенти вчилися й удосконалювалися за власною ініціативою, то отримані ними знання є більш довговічними. Використання можливостей засобів ІКТ у навчально-виховному процесі відкриває нову сторінку в розвитку самостійності студентів, у формуванні їх індивідуально-психологічних якостей, навичок навчання і самонавчання, так як вони дають студентам можливість за менший час опанувати великим обсягом навчального матеріалу.

Таким чином, підготовка майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей в умовах застосування ІКТ вимагає дещо по-іншому подивитися на цей складний творчий процес, що потребує постійного динамічного оновлення і застосування найбільш ефективних та різноманітних методичних прийомів роботи вищої школи.

Узагальнення психолого-педагогічних та методичних досліджень проблеми застосування ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей, засвідчує, що впровадження ІКТ в практику професійної підготовки майбутніх педагогів викликане реальною необхідністю змін в освіті, спрямованих на особистісно-орієнтований підхід до суб'єкта навчально-виховної діяльності, підвищення ефективності процесу засвоєння знань, забезпечення раціональної організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Одночасно виявлено низку проблем щодо запровадження ІКТ у навчально-виховний процес у вищій школі. Вона обумовлена вимогою до оновлення методики викладання дисциплін з підготовки фахівців. Безумовно, кожна нова технологія, яка запроваджується в навчальний процес, потребує чималих зусиль, багато часу і засобів для реалізації. Цей складний процес залежить від інтенсивності вмотивованих дій викладача. Під час визначення мотивів використання ІКТ необхідно виходити з потреб максимальної активізації пізнавальної діяльності студентів, з цим мотивом пов'язана упевненість у тому, що новації підвищать ефективність процесу професійної підготовки фахівців педагогічних спеціальностей у вищому навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалов П.В. Компьютерная компетентность в контексте личностно-ориентированного обучения / П.В. Беспалов // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 45-50.
2. Закон України " Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки " // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2007. – № 12. – С.102.
3. Петухова Л.Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: дис. доктора пед. наук. / Л.Є. Петухова – Херсон, 2009. – 564с.
4. Селевко Г.К. Современные педагогические технологии : учебное пособие / Г.К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256с.
5. Урсова О.В. Развивающий потенциал информационно-коммуникационных технологий в системе повышения квалификации учителей-предметников: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Урсова О.В. – Великий Новгород, 2006 – 195 с.

Юрчук Ю.Ю.

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ИКТ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Статья посвящена анализу особенностей применения ИКТ в профессиональной подготовке специалистов педагогических специальностей. Информационно – коммуникационные технологии в современных условиях рассматриваются как важнейший компонент общего образования, играет большую роль в решении приоритетных задач обучения и воспитания.

Ключевые слова: информационно - коммуникационные технологии, применение информационно – коммуникационных технологий, профессиональная подготовка, процесс обучения , формы и методы обучения .

Yurchuk Y.Y.

FEATURES OF THE USE OF ICT IN THE VOCATIONAL TRAINING OF SPECIALISTS PEDAGOGICAL SKILLS

The paper analyzes the features of applying ICT in the training of specialists teaching professions. Information and communication technologies in modern conditions are considered as important component of general education, which plays an important role in addressing the priorities of training and education .

Key words: information and communication technologies , the use of ICT , training, learning, forms and methods of teaching.